

FİLOLOJİ ALANINDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editör
Doç. Dr. Bahananur Özkan Bahar

Filoloji Alanında Güncel Yaklaşımlar

Editör

Doç. Dr. Bahananur Özkan Bahar

İmtiyaz Sahibi
Platanus Publishing®

Editör
Doç. Dr. Bahanur Özkan Bahar
Kapak & Mizanpaj & Sosyal Medya
Platanus Yayın Grubu

Birinci Basım
Mart, 2025

Yayımcı Sertifika No
45813

Matbaa Sertifika No
47381

ISBN
978-625-7121-61-3

©copyright
Bu kitabın yayım hakkı Platanus Publishing'e aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Adres:Natoyolu Cad. Fahri Korutürk Mah. 157/B,
06480, Mamak, Ankara, Türkiye.
Telefon: +90 312 390 1 118
web: www.platanuskitap.com
e-mail: platanuskitap@gmail.com

PLATANUS PUBLISHING®

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1..... 5

Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye Çevrilmesi ve Kur'an Tercümelerinin

Bibliyografyası

Süleyman Aksu

BÖLÜM 2..... 23

Filistin-İsrail Çatışmalarına İlişkin Türk ve Japon Basınındaki Haberlerin

Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Penpe Yüksel

BÖLÜM 1

Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye Çevrilmesi ve Kur'an Tercümelerinin Bibliyografyası

Süleyman Aksu¹

¹ Dr. Öğr. Üye. Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Girne/ KKTC.
ORCID: 0000-0002-4690-5062.

Giriş

Bir dildeki sözü bir başka dile nakletmeye tercüme veya çeviri denmektedir (Türkçe Sözlük, 2011: 525). Tercüme işindeki en önemli husus, tercüme edilen ifadenin tüm anlam özelliklerini karşılayarak aktarmaktır. Kur'an metninin tercümesi edebi eserlerin tercümesine göre daha zor ve titizlik gerektiren bir iştir (Ünlü, 2007). Bir metnin tercümesi yapılırken bilmemiz gereken en önemli husus, Kur'an metninin yerini tutmayacağını unutmamalıyız. Sonuçta Kur'an metni, sahip olduğu bütün semantiği ve belagatiyle başka bir dile aktarılamaz (Ünlü, 2007).

Hicretin ikinci yılından itibaren Kur'an'ın tercüme edilmesi gündeme gelmiştir. Bu düşünceye bazı mezheplerin ve din alimlerinin karşı çıkmasıyla, tercümelerin orijinal metnin yerini tutmayacağı endişesinden dolayı tercüme çalışmalarına karşı gelmişlerdir. Bu durumun tersini düşünen din bilginleri de mevcuttur, çok sayıda din bilgininin karşı gelmesine rağmen Arapça konuşan topluluklar dışında da İslamiyet'i hem tanıtmak hem de yaymak üzere tercüme çalışmalarına başlamışlardır. Kur'an-ı Kerim'in ilk kez Hz. Muhammed zamanında tercüme edildiğine dair rivayetler vardır (Özel, 2010). Bunun yanında kimi Hanefi din bilginleri de Kur'an'ı okuyamayan, Arapça bilmeyen bireylerin de Kur'an'ı öğrenene dek ibadet esnasında tercümesini okuyabilecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Ünlü (2007)'ye göre, Kur'an'da yer alan bazı ayetler, tercümenin gerekliliğini göstermiştir. Ancak, bu düşünce metnin tercüme edilirken suiistimal edilme ihtimalini de ortaya çıkarmış ve tartışmalara neden olmuştur. Tarihi süreci değerlendirdiğimizde, Kur'an metninin tercümesine her ne kadar karşı çıkmış olsa da nüzul olduğu dönemlerden bugüne kadar tercüme edilmiştir.

Kur'an metni öncelikle bir bütün olarak Sâmanoğullarından Emir Mansur bin Nuh (m. 961-976) zamanında Farsçaya çevrilmesidir. Taberî tefsirinin çevirisi niteliğindeki bu metin, Horasanlı ve Mâverâünnehirli bilginlerden oluşan bir heyet tarafından çevrilmiştir. Zeki Velidi Togan (1959-1960)'a göre, Kur'an'ı hem Türkçeye çeviren hem de Farsçaya çeviren heyet içerisinde Türklerde vardı. Köprülü (1986) ve İnan (2007) ise, Kuran metninin Türkçeye ilk tercüme edilşinin, Farsça çeviriden yaklaşık bir asır sonra 11. yüzyıl başlarında yapıldığını savunurlar. Bu araştırmada, Kur'an tercümelerinin çeviri yöntemleri açıklanacak, Kur'an'ın Türkçe tercüme ve tefsirlerinin bibliyografyası oluşturulacaktır.

1. Kur'an Tercümelerinin Çeviri Yöntemi

Kur'an'ı Kerim tercüme edilirken üç farklı yöntem kullanılmıştır;

1.1. Satır arası kelime kelime tercümeler

Bu tercüme türü, Arapça kelimelerin satır altında birebir Türkçe kelimelerle açıklanması ve anlamlandırılmasıdır. Arapça kelimelerin altına küçük ve ince harflerle Türkçe karşılıkları yazılır. Kur'an'ın Anadolu, İstanbul ve Türkiye dışındaki muhtelif kütüphanelerinde satır arası tercüme edilmiş çok sayıda nüshası mevcuttur. Satır arası tercümelerde Türkçenin sözdizimi göz ardı edilerek Türkçe çeviriler gerçekleştirildiğinden dolayı Arapçası okunduktan sonra anlamlandırması yapılmalıdır (Karabacak, 1994).

Sözlükçülük çalışmalarına kaynak niteliğinde olup Türkçe için değerli çalışmalardır. Çünkü bu metin çevirisine gösterdiğimiz hassasiyetten dolayı mütercimler dikkatli davranmışlar ve metne sadık kalmışlardır. Tercümesi zor olan Kur'an metinlerinin Türkçeye tercümesinde Arapça kelimelere Türkçe karşılıklar verilerek Türkçenin ifade gücü gösterilmiş, ancak ilk çevirilerdeki Türkçeleştirme titizliği zaman içerisinde kaybolmuş, çevirilerde Arapça ve Farsça sözcüklerde kullanılmıştır (Erdoğan, 1938).

Togan (1959- 1960), satır arası ilk Türkçe Kur'an tercümesinin Farsça Taberi tefsiri esasında, Farsça satır arası tercümeyle bağlı olarak kelime kelime çevrilen satır arası tercüme olduğunu belirtir. Keskiöglü (1987), satır arası kelime kelime tercümenin en kolay çeviri yöntemi olduğunu belirtir.

1.2. Tefsirli tercümeler

Bu tür çeviriler, ayetlerin kelime kelime anlamlandırılması bakımından satır arası Kur'an tercümelerine, tefsire benzer açıklamalar, örneklendirmelerden dolayı tefsire benzetilir. Tefsirli tercümeler, satır arası tercümelerden daha geniş, ancak tefsirlerden ise kısadır. Anlama açıklık getirmek için açıklamaların uzun tutulduğu tercümelerdir. Ayetin nüzul nedeninden başlanarak hangi olay üzerine indiği detaylı olarak açıklanır, kimi zaman hikayelerle de desteklenir (İnan, 1952).

1.3. Tefsirler

Tefsirlerde Arapça kelimelere tek tek Türkçe kelimelerle anlam vermek yerine ayetin tamamı uzun cümlelerle tercüme edilmiştir. Bir ayetle ilgili sayfalarca süren tefsirler mevcuttur. Anadolu sahasında tefsirlerin çok örneği mevcuttur. Tefsirlerin çok hacimli eserler olmasından dolayı yeterince inceleme çalışması yapılamamıştır (İnan, 1952).

2. Kur'an'ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye tercümesi, dil araştırmaları için büyük önem arz eder. Türklerin İslamiyet ile tanışmasından sonra İslamiyet ile dilimize giren yeni sözcüklerin ifade biçimlerini göstermeleri ve çevrilen kelimelerin anlamlandırma çalışmaları hem semantik araştırmalar hem de sözlükçülük için başvurulacak temel kaynak olarak kabul edilir (Erdoğan, 1938).

Tercümesi oldukça zor olan Kur'an metninin satır arası tercümelerinin Türkçeye çevirisinde, Türkçenin ifade gücü açıkça görülmektedir. Metindeki mevcut sözcüklerin Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki anlamlarını Arapça sözcükler yardımıyla doğru bir şekilde tespit edebiliyoruz (İnan, 1952).

Bu kutsal metin, önce Samanoğulları'ndan Emir Mansur b. Nuh (H. 350-365/ M. 961 -976) döneminde, Maverâünnehirli alimlerin oluşturduğu heyet tarafından Farsçaya çevrilmiştir. Farsçaya çevrilen tefsir kitabı, Muhammed b. Cerir-i Taberi'nin 40 ciltlik eseridir. Bu metin Farsçaya tercüme edilirken sadeleştirilmiş ve orijinal metne sadık kalarak satır arası Farsça çevirisi yapılmıştır (Togan, 1971).

Zeki Velidi Togan (1959), Kur'an'ın Türkçeye tercümesiyle Farsçaya tercümesinin aynı dönemde, hatta aynı komisyonun Türk üyelerince yapıldığını belirtir. Açıklamasını Fuad Köprülü'nün düşüncesi ile ilişkilendiren Abdülkadir İnan (1961)'a göre Kur'an'ın ilk Türkçe tercümesi, Farsçaya tercüme edildikten yaklaşık bir asır sonra yapılmıştır.

Kur'an metninin Türkçeye ilk çevirisinin ya da çevirilerinin tarihi, mahiyeti ile ilgili mevcut belgelerde net bir bilgi, herhangi bir kayıt bulunmadığından dolayı bunlar varsayım olarak kalmaktadır (Kök, 2004). Türk dili tarihinde önemli bir kaynak niteliğindeki bu kutsal metnin Doğu ve Batı Türkçesindeki tercüme ile tefsir çalışmalarının yayın tarihlerine göre hazırlanan bibliyografyası:

Mingana. A. (1915). "An Old Turki Manuscript of the Koran. *The Bulletin of John Rylands Library*."

Seybold, C. F. (1915). "Ein anonymes alter türkischer Kommentar zum letzten Drittel des Korans in drei Handschriften zu Hamburg, Breslau und im Eritisehen Museum. *Festschrift Eduard Sachau*, 326-332."

Togan, Z. V. (1916). "Vost. rukopisi Ferganskoy oblasti. *Zapiski vostochnogo otdeleniya*, 249-250."

Huart, M. C (1921). "Un Commentaire du Qoran en dialecte turc du Qastamouni *Journal Asiatique*, 905/M, 161-216."

- Hartmann, R. (1924). "Ein altosmanischer Koran-Kommentare. Orientalistische Literaturzeitung, H/ 848, 497-503."
- Barthold W. (1925). "Ein Denkmal aus der Zeit der Verbreitung des Islams in Mittelasien. *Asia Major*, II, 125-127."
- Köprülüzade, A. C. (1928). "Orta-Asya'da İslamiyet'in İntişar Ettigi Zamana Ait Bir Abide. *Türkiyat Mecmuası*, II/ I 926 (1928), 69-74."
- Schacht, M. J. (1927). "Zwei altosmanische Koran-Kommentare. *Orientalistische Literaturzeitung*, 744-752."
- Mingana, A. (1934). "*Catalogue of the Arabic Manuscripts in the John Rylands Library Manchester*. Manchester, 27-30."
- İz, F. (1936). "Uygurca Kur'an Tercümesi. *İstanbul Üniversitesi Türkoloji disiplini Vinci semestre travail'ı*, 1936- 1937."
- Zajaczkowski, A. (1937). "*Etudes sur la langue vieille-osmanlie. II. Chapitres choisis de la traduction turque-anatolienne du Qorân*. Krakow."
- Erdoğan, A. (1938). "Kur'an Tercümelerinin Dil Bakımından Değerleri. *Vakıflar Dergisi*, I, 47-51."
- Yaşaroğlu, M. (1939). "*Türkçe Kuran ve Hadis Tercümelerinin Bibliyografisi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Birinci Disiplinin Birinci Vazifesi."
- Bakan, A. (1943). "*Anonim Tefsir ve Transkripsiyon Denemesi*." Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi."
- Borovkov. A. K. (1949). "Očerki istorii uzbekskogo yazıka II. *Sovetskoe Vostokovedenie*, VI (1949), 24-51."
- Borovkov. A. K. (1949). "*Tsenniy istoçnik dlya istorii uzbekskogo yazıka*. *Izvestia Akademii Nauk SSSR Otd. lit. i. yaz.*, VIII, 67-76."
- Borovkov. A. K. (1951). "İz materialov dlya istorii uzbekskogo yazıka. *Tyurkologičeskiy Sbornik*, I, 73-79."
- İnan, A. (1952). "*Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi*. *Türk Dili*, I/6, 12-15."
- İnan, A. (1952). "*Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi*. *Türk Dili*, I/7, 19-22."
- İnan, A. (1952). "*Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi II* *Türk Dili*, I/9, 14-16."
- Canbulat, C. (1952). "16. Yüzyıla Ait Türkçe Bir Kur'an Tercümesi." *Türk Dili*, 2114, 85-86."
- Keskioğlu, O. (1953). "*Kuran Tarihi ve Kuran Hakkında Ansiklopedik Bilgiler*. İstanbul: Nebioğlu Yayınevi."

- Meredith-Owens, G. M. (1957). "Notes on an old Ottoman Translation of the Kur' an. *Oriens*, 1/2, 258-276."
- Semenov, A. A. (1957). "*Sobranie vostochnykh rukopisey Akademii Nauk Uzbekskoy SSSR IV*. Taşkent, 45-46."
- Borovkov, A. K. (1958). "Očerki istorii uzbekskogo yazıka I. Uçenye Zapiski *Institut Vostokovedeniya AN SSSR*, 16, 138-219."
- Eckmann, J. (1959). "Eine ostmitteltürkische interlin ea re Koranübersetzung. *Ural-Altaische Jahrbücher*, 72-85."
- Togan, Z. V. (1960). "Londra ve Tahran'daki İslami Yazmalardan Bazılarına Dair. *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III, 133- 160."
- İnan, A. (1960). "Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1960, 79-94."
- Keskioglu, O. (1961). "Fatih Devrine Ait İki Kur'an-ı Kerim Tercümesi. *Vakıflar Dergisi*, IV, 91- 103."
- İnan, A. (1961). "*Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerinde Bir İnceleme*. Ankara."
- Keskioglu, O. (1962). "Vakıflar Genel Müdürlüğü İhtisas Kitaplığındaki Eski Kur'an Tercümeleri. *Vakıflar Dergisi*, V, 157-160."
- İnan, A. (1963). "*Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kur'an Tefsiri*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1963, 61-66."
- Duygulu, N. (1963). "*Tefsiri Tebarekenin Gramer Hususiyetleri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü Mezuniyet Tezi, 1962- 1963."
- Togan, Z. V. (1963). "*Zentralasiatische Türkische Literaturen II: Die islamische Zeit*." Handbuch der Orientalistik, V II (1963), 229-249."
- Borovkov, A. K. (1963). "*Leksika sredneaziatskogo tefsira 12- 13 vv.*" Akademiya Nauk SSSR Institut Narodov Azii, Moskva."
- Menges, K. H. (1964). "*Zum Türkistanisehen Tafsir des 12./13. Jh.s*. Ural-Altaische Jahrbücher, 348-359."
- Togan, Z. V. (1964). "The Earliest Translation of the Qur'an into Turkish. *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV, 1-19."
- Hamidullah, M. (1965). "Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Yazma Tercümeleri. Fransızcadan çeviren: Salih Tuğ. *Türkiyat Mecmuası*, 14, 65-80."
- Hamidullah, M. ve Yaşaroğlu, M. (1965). "Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası. Kur'an -ı Kerim Tarihi kısmını Fransızcadan çeviren: Mehmet Sait Mutlu. Yağmur Yayını, İstanbul, 1965; *Kur'an Tarihi*.

Kur ' an-ı Kerim'in Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Bibliyografyası. 2. baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını, Ankara.”

Eckmann, J. (1967). “Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çeviri si (Rylands Nüshası). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1967, 51-69.”

Mehmet, Y. (1968). “*İki Yasin Tefsirinin Transkripsiyonlu Metni ve Endeksi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

Eckmann, J. (1970). “Two Fragments of a Koran Manuscript with Interlinear Persian and Turkic Translations. *Central Asiatic Journal*, 13/4, 1969, 287-290.”

Togan, Z. V. (1969). “*Manchester Hs. der Qoranübersetzung als Quelle ersten Ranges für mitteltürkische Studien*. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, 280-283.”

Zülfikar, H. (1970). “*Çağatayca Kur'an Tefsiri: Dilbilgisi incelemesi, Metin, Dizin*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Doktora Tezi, 1970. (Türk Kültürü, 124 (Şubat 1973).”

Togan, Z. V. (1971). “*Kur'an ve Türkler: The Qur'an and the Turk. I*”. İslam Şarkı ile Garp Arasındaki İlmi İşbirliği, İstanbul.”

Eckmann, J. (1971). “Eastem Turkic Translations of the Koran. Sırdin Turcica, haz. L. Ligeti. Bibliotheca Orientalis Hungarica 17. Akademiai Kiad6. Budapest, 1971, 149-159. (Türkçe çevirisi: Ekrem Ural. Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 21, 1973, 15-24.)”

Korkut, S. (1972). “*Bir Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

Topaloğlu, A. (1973). “*Muhammed Bin Hamza'nın Kur'an Tercümesi: Giriş, Metin, Sözlük Üzerinde İnceleme ve Sözlük I-II*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Filolojisi Kürsüsü Doktora Tezi.”

Bilengil, F. (1973). “*Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

“Kızıltan, M. (1973). “*Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

Tüzün, G. (1973). “*Anonim Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi”

Zülfikar, H. (1974). “*Çağatayca Bir Kuran Tefsiri. Türkoloji Dergisi*, VIII (1974), 153-195.”

- Özkul, A. Z. (1974). “*Amme Cüzünün Türkçe Tercümesinin Transkripsiyonlu Metni*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi, Konya Mevlana Müzesi, 2270 numara.”
- Eckmann, J. (1976). “*Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation*.” Bibliotheca Orientalis Hungarica 21. Akademiai Kiadó, Budapest, 1976.”
- Topaloğlu, A. (1976). “*Muhammed Bin Hamza. 15. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satır-Arası Kur'an Tercümesi: Giriş ve Metin*. I, İstanbul.”
- Altıntaş, N. (1976). “*Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Aydoğan, O. (1976). “*Kur'an Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Çelik, S. (1976). “*Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Dağ, M. (1976). “*Kur'an Tercümesi inceleme*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Erimer, K. (1976). “*Tebâreke Tefsiri: Metin-İnceleme-Dizin*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi.”
- Özbeyhan, F. (1976). “*Kur'an Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Sertkaya, O. F. (1977). “Janos Eckmann, Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation, Akademiai Kiado, Budapest 1976, 359. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 22. (Karahanlı Türkçesi Üzerine Yeni Neşriyat: “Türk Kültürü, 15/176, Haziran 1977), 491-496.”
- Enginün, İ. (1977). “*Bir Tercüme Tetkiki Dolayısıyla*. Türk Edebiyatı, 45 (Temmuz 1977), 10-11.”
- Eke, T. (1977). “*Kur'an Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Höke, O. C. (1977). “*Kur'an Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Işık, G. (1977). “*Tebareke Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Kıvrak, H. (1977). “*Tebareke Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

- Önay, N. (1977). “*Tebareke Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Poyraz, N. (1977). “*Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Dankoff, R. (1978). “J. Eckmann, Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation (Budapest, 1976). *Journal of the American Oriental Society*, 98/2, 135-137.”
- Topaloğlu, A. (1978). “*Muhammed Bin Hamza. 15. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satır-Arası Kur'an Tercümesi*: Sözlük. II. İstanbul.”
- Çakıroğlu, S. (1978). “*Tebareke Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Menage, V. L. (1978). “*Janos Eckmann: Middle Turkic glosses of the Rylands interlinear Koran translation*. (Bibliotheca Orientalis Hungarica, 21.) 359 pp. Budapest: Akademiai kiado" Bulletin of the School of Oriental and African Studies, 216.”
- Bodrogligeti, A. J. E. (1978). “The Technique of the Glossist as a Key to Understanding the Lexical Material of Early Eastern Middle Turkic Interlinear Qur'an Translations. *Ural-Altaische Jahrbücher*, L, 17-24.”
- Menges, K. H. (1978). “Etymologische Notizen zu Eckmanns Mittel-Türkischem Tafsir. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 70, 35-52.”
- Özargon, G. (1978). “*Tebareke Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Tezcan, S. (1978). “Janos Eckmann: Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation. Bibliotheca Orientalis Hungarica 21, Akademiai Kiado, Budapest, 359, s. 80.” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1978-1979 (1981), 279-294.”
- Bodrogligeti, A. J. E. (1980). “J. Eckmann, Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation (Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, 1976). Pp. 359. *International Journal of Middle East Studies*, XIII, 130- 134. (Eckmann'ın Rylands nüshası üzerinde hazırlanmış olduğu sözlüğün baskıya hazırlanışı hakkında bilgi verilmektedir.)”
- Melen, T. (1980). “*Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”

- Topaloğlu, D. (1980). “*Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Jaeckel, R. (1981). “Recently Discovered Notes by Eckmann for His 'Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation'. *Ural-Altaische Jahrbücher*, 53, 76-87.”
- Yılmaz, A. (1981). “*Kur'an Tefsiri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Topaloğlu, A. (1982). “*Cevâhirü'l-Asdâf: Giriş-Metin-Sözlük*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doçentlik Tezi.”
- Güçer, S. (1982). “*Kur'an Tefsiri Tercümesi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi.”
- Dankoff, R. (1983). “Some Notes on the Middle Turkic Glosses. *Journal of Turkish Studies*=Türklük Bilgisi Araştırmaları, 5, 41-44.”
- Topaloğlu, A. (1983). “Kur'an-ı Kerim'in İlk Türkçe Tercümeleri ve Cevâhirü'l-Asdâf. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 27, 58-66.”
- Gürbüz, N. (1986). “*Mustafa İbni Muhammed Ankaravî Yasin Suresi Tefsiri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Topaloğlu, A. (1987). “Cevâhirü'l-Asdâf Üzerinde Yapılan Çalışmalar ve Zajackowski'nin Eseri. *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2, 161-183.”
- Bolaç, A. K. (1987). “*En 'âm ve A'raf Surelerinin Tefsiri ve Dil Özellikleri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Esatoğlu, A. (1987). “İhlas Süresi Metni, Dil Özellikleri ve Sözlük. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Nisar, U. (1987). “*Amme Cüz'ü Tefsiri -Mustafa Bin Muhammed- (121b-143a)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Tabaklar, Ö. (1987). “*Amme Cüz'ü Tefsiri -Mustafa Bin Muhammed- (111b-121a/143a-154b)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Özcan, A. (1987). “*Tebareke Tefsiri: Metin-Gramer Notları-Sözlük*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Kara, M. (1988). “*Yasin Suresi Tefsiri: İnceleme-Metin- Sözlük Tıpkıbasım*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 1988.”

- Doğu, A. (1989). “*Amme Cüzü Tefsiri (ilk 25 varak): İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım.*” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Usta, H. İ. (1989). “*13. Yüzyıl Doğu Türkçesiyle Yazılmış Anonim Kur'an Tefsirinin Söz ve Şekil Varlığı.*” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Birnbaum, E. (1990). “On Some Turkish Interlinear Translations of the Koran. Journal of Turkish Studies= *Türklük Bilgisi Araştırmaları. Fahir İz Armağanı* I, 14, 113-138.”
- Yılmaz, H. (1992). “*Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Çevirisi (Metin-Gramer-Sözlük) 1b-53a.*” Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Akar, A. (1992). “*Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satır Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) 53b-105b.*” Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.”
- Delice, İ. (1992). “*Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Satır Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Çeviri-Sözlük), 105b-170b.*” Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Yılmaz, Akar ve Delice'nin tezleri ile bu tezin konusunu teşkil eden nüsha, Sivas Kongre ve Etnografya Müzesi E.Y. 84/176 numarada kayıtlı bulunan nüshadır.)”
- Karabacak, E. (1992). “*Manisa İl Halk Kütüphanesi'ndeki Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş -Metin -Dizin. I-III,*” Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi.”
- Sağol, G. (1993). “*Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş-Metin-Sözlük I-II,*” Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi.”
- Sağol, G. (1993). “An Inter-linear Translation of the Qur'an into Khwarazm Turkish = Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Introduction and Text. I, Sources of Oriental Languages and Literatures 21, *Turkish Sources* 212, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations.”
- Karabacak, E. (1994). “An Inter-linear Translation of the Qur'an into Old Anatolian Turkish= Eski Anadolu Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi: Introduction and Text. I, Sources of Oriental Languages and Literatures 22, *Turkish Sources* 11, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations.”
- Karabacak, E. (1994). “*Gülden Sağol, Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi Giriş, Metin, Sözlük ve Tıpkıbasım (I. Kısım: Giriş ve Metin) =*

An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile (Part I: Introduction and Text), Harvard Üniversitesi Yakınođu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 111114 +369 s." TD, 516 (1994), 529-530."

Sağol, G. (1995). "An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish = Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Glossary. II, Sources of Oriental Languages and Literatures 26, *Turkish Sources* 23, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations."

Karabacak, E. (1995). "An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Old Anatolian Turkish=Eski Anadolu Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Glossary, Section One: 1-384; Section Two: 385-786. II, Sources of Oriental Languages and Literatures 28, *Turkish Sources* 25, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations."

Aydın, E. (1997). "*Şerhü'l-Menar Grameri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi."

Alper, M. (1998). "*Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış bir Kur'an tercümesi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi."

Küçük, M. (2001). "*Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır arası ilk Kur'an tercümesi (inceleme-metin-dizin)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi."

Taş, İ. (2001). "*Çağatayca Kur'an tefsiri 21a-41b (giriş-metin-dizin)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi."

Kök, A. (2004). "*Karahanlı Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) giriş-inceleme-metin-dizin*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi."

Ünlü, S. (2004). "*Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73, giriş-metin-inceleme-analitik dizin*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi."

Kütükcü, M. (2005). "*Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış satır arası bir Kur'an tercümesi (gramer-metin-tertip-Sözlük)- (535b-616b)*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi."

- Güneş, İ. (2005). *“Mecma'ul-Envar, Ravzatu'l-Envar ve Eski Anadolu Türkçesi Dönemine ait satır arası ilk Kur'an Tercümesine göre Eski Anadolu Türkçesinde yapım ekleri ve fonksiyonları. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Müfettişoğlu, C. (2006). *“Karışık dilli bir Kur'an çevirisi yazmanın 037b-072a yaprakları üzerinde dil incelemesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Uyansoy Hillhouse, A. (2006). *“Karışık dilli Kuran çevirisi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Hacımuftuoğlu, H. (2006). *“Türkçe Kur'an tercümelerinde metot sorunu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Ayhan, V. (2007). *“Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış satır arası Kur'an tercümesi (gramer- metin- sözlük) (245b-320a). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Uygun, A. (2007). *“Karışık dilli bir Kur'an çevirisi yazmanın 144b-183a yaprakları üzerinde dil incelemesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Bilgin, A. (2007). *“Kur'an'daki deyimler ve Zemahşeri'nin Keşşaf'ı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Tefsir Bilim Dalı Doktora Tezi.”*
- Bakırcı, F. (2008). *“Tefsirü'l-Kur'an (80b-120b) giriş-metin-dizin-ıtkıbasım. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Güler Tümkaya, N. (2009). *“Tefsirü'l? Kur'an (40b?-80a)giriş ? metin ? dizin ? ıtkıbasım”. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”*
- Üşenmez, E. (2010). *“Eski Kur'an tercümelerinden Özbekistan nüshası üzerinde dil incelemesi (giriş-inceleme-metin-sözlük-ekler dizini)”. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi.”*
- Topal, E. (2012). *“Karahanlı Türkçesi Kur'an tercümesi ile Yeni Uygur Türkçesi Kur'an tercümesinde dinî söz varlığı: Karşılaştırmalı inceleme”. Gazi*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.”

Kuruoğlu, H. (2012). “*Kıyas-ı Kur'an (1a-84b varaklar arası) (İnceleme-metin-dizin)*. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

Ahundova, S. (2012). “*Eski Anadolu Türkçesi alanında yapılmış olan Kur'an tercümesi Cevahirü'l Asdaf üzerine dil incelemesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.”

Eynel, S. (2013). “*Erken Dönem Tatar Türkçesi Kuran Tefsiri: Transkripsiyonlu metin, dil incelemesi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

Akçan, B. Y. (2013). “*Eski Anadolu Türkçesi satır arası Kur'an tercümesi (Giriş-Metin-Dizin)*. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

Gül, A. (2014). “*British Library OR 9515'teki Türkçe Kur'an tercümesi (Giriş-metin-notlar- dizin)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.”

Çetin, E. (2014). “*Türkçe ilk Kur'an tercümesinin grameri*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

Yılmaz, H. R. (2015). “*Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'ndeki satır arası Kur'an tercümesi 216b-435b (giriş-metin-sözlük-tıpkıbasım)*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Yüksek Lisans Tezi.”

Işıkcı Yılmaz, B. (2015). “*Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi'ndeki Satır Arası Kur'an Tercümesi 1a-216b: Giriş-metin-sözlük-tıpkıbasım*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Yüksek Lisans Tezi.”

Güler, A. (2015). “*Karahanlı Türkçesiyle yazılmış Kur'an Tercümesi (TİEM 73) üzerine bir dil incelemesi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Dili Yüksek Lisans Tezi.”

Tuna, C. (2016). “*Berlin El Yazmaları Kütüphanesindeki Eski Anadolu Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (Giriş-Metin)*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

- Çökmez, H. (2016). “*Doğu Türkçesi Kur'an tercümelerinde isim*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Sökmen, İ. (2016). “*Satır altı Türkçe Kur'an tercümelerinin karşılaştırmalı söz varlığı*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.”
- Durgunay, B. (2016). “*Doğu Türkçesi ilk Kur'an çevirilerinde fiiller*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Arslan Pekköz, G. (2016). “*Doğu Türkçesi Kur'an tefsiri (Sebe, Fâtır ve Yasin sureleri) (İnceleme-tenkitli metin-dizin-tıpkıbasım)*.” Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Pamak, S. A. (2016). “*Eski Anadolu Türkçesinde yazılmış satır arası Fatiha ve Bakara suresi tercümelerinin dil ve şekil özellikleri açısından incelenmesi*. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Kabakoz, M. (2017). “*İlk defa hadislerde geçen ve Hz. Peygamber tarafından özel anlamda kullanılan kelimeler ve deyimler*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Hadis Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Ersoy, G. (2017). “*İran Asitan-ı Kuds-i Razavi Kütüphanesi 1007 numaralı satır altı Kur'an çevirisi: I-X. cüzler (İnceleme-metin-sözlük-dizin)*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Onur, S. (2017). “*Doğu Türkçesi Kur'an tefsiri (Mü'min, Fussilet, Şûrâ ve Zuhruf sureleri)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Kuyma, E. (2017). “*Eski Anadolu Türkçesi Kur'an tercümelerinde inançla ilgili söz varlığı incelemesi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.”
- Türe Yılmaz, E. K. (2018). “*Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır arası bir Kuran tercümesi üzerine dil incelemesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Tuna, C. (2019). “*Berlin El Yazmaları Kütüphanesindeki Eski Anadolu Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (Giriş-Metin)*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

- Elazhary, F. (2020). “*Harezmi Türkçesiyle yazılmış dinî ahlaki eserlerde Arapça dinî kavramlar*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Zan, İ. (2021). “*Manisa İl Halk kütüphanesindeki 931 numarada kayıtlı olan eski Anadolu Türkçesine ait satır arası Kur'an tercümesinin grameri*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Gevheroğlu, M. D. (2021). “*Anonim satır altı Kur'an tercümesi grameri*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Cesaret, A. (2022). “*Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış bir satır arası Kur'an tercümesi, Vatikan Kütüphanesi Vat.Ar.200 (İnceleme, metin, dizin)*. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Yıldız, S. (2022). “*Türkçe ilk Kur'an tercümesinin Rylands nüshasındaki söz varlığının kavram alanları*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Çalışkan, M. A. (2022). “*Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış satır altı Kur'an tercümelerinde edatlar*. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Çolak, E. (2022). “*Rso-49 Kur'an tercümesi [1b-153a] (Giriş- yazı çevrimli metin-dizin ve eşdizimlilik sözlüğü)*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.”
- Aksu, S. (2023). “*Eski Anadolu Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi (DİB:288) - Giriş, Metin, Dini Söz Varlığı ve Tıpkıbasım-*. Girne Amerikan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.”
- Kars Kıvrak, T. (2023). “*Anadolu'da Kur'an öğretim yöntemleri: Satır altı Kur'an tercümesi örneği (50b-100a)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Kıvrak, S. (2023). “*Eski Anadolu Türkçesinde çeviri yöntemi ile din dili öğretimi: Satır altı Kur'an tercümesi örneği (100b-150a)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

- Üçler, Ö. (2023). “*Din öğretiminde ana dilinden yararlanma örneği: Satırlı Kur'an tercümesi (389b-430a)*”. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Doğan, B. (2024). “*Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi'nde (TİEM 73) soyut adlar*”. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Bilgiç, P. (2024). “*Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır arası ilk Kur'an tercümesinde fiillerin istem analizi*”. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Akteke, M. (2024). “*Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait satır altı bir Kur'an tercümesi Fatıha ve Bakara Sureleri (Giriş–inceleme–metin–sözlük–tıpkıbasım)*”. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”
- Yıldız, M. (2024). “*Millî Kütüphane 06 Mil Yz B 50/1- 06 Mil Yz B 50/2 Numaralı Kur'an-ı Kerim Tercümesi (giriş-metin-inceleme-sözlük)*”. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.”

Sonuç ve Öneriler

Kur'an'ı Kerim tercüme edilirken üç farklı yöntem kullanılmıştır. Türk dilinin tarihsel gelişim sürecinin ve dini söz varlığının fonetik, morfolojik ve semantik özelliklerini tespit ederken temel kaynağımız olan Kur'an tercümelerinden sıklıkla faydalanmaktayız.

Türk dilinin tarihi dönemlerinde unutulmuş kelimeleri canlandırmak ve dilin canlı yapısına kazandırmak amacıyla gerçekleştirilen tercüme çalışmalarının tamamı bu çalışmada yayımlanma yılına göre bibliyografyaya dahil edilmiştir.

1915 yılından 2025 yılına kadar ki 100 yıllık süreçte hazırlanan Kur'an tercümelerinin bibliyografyasına baktığımızda, Türk dili tarihi için çok değerli bir kaynak durumunda olan Kur'an tercümelerine daha fazla ilgi göstermeliyiz. Bu araştırma, Kur'an-ı Kerim'in tercüme ve tefsirleri üzerinde yapılacak araştırmalara rehberlik edecektir. Ayrıca, Türk dilinin tarihi gelişim sürecinin takibi ve söz varlığı için önemli kaynaklar olan Kur'an tercümelerinin tercüme edilmemiş el yazmaları tercüme edilmelidir.

Kaynaklar

- Erdoğan, A. (1938). Kur'an Tercümelerinin Dil Bakımından Değerleri. *Vakıflar Dergisi*, s:1, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara, s.47-53.
- İnan, A. (1952). Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi. *Türk Dili*, C.1, s.7, Ankara.
- İnan, A. (1952). Eski Türkçe Üç Kuran Tercümesi. *Türk Dili*, s.6, Ankara.
- İnan, A. (1961). *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerinde Bir İnceleme*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Karabacak, E. (1994). *Eski Anadolu Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (Giriş, Metin, Sözlük ve Tıpkıbasım)*. ABD: Harvard Üniversitesi Yayınları.
- Karabacak, E. (1994). *Gülden Sağol, Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi Giriş, Metin, Sözlük ve Tıpkıbasım (I. Kısım: Giriş ve Metin): An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile (Part I: Introduction and Text)*, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 111114 +369 s. TD, 516 (1994), 529-530.
- Kök, A. (2004). *Karahanlı Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) giriş-inceleme-metin-dizin*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Dili Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Köprülü, M. F. (1986). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Sağol, G. (1993). *Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş-Metin-Sözlük. I-II*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Togan, Z. V. (1960). Londra ve Tahran'daki İslami Yazmalardan Bazılarına Dair. *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, İstanbul, 135-160.
- Togan, Z. V. (1971). *Kur'an ve Türkler: The Qur'an and the Turk.1*. İslam Şarkı ile Garp Arasındaki İlmi İşbirliği, İstanbul.
- Türkçe Sözlük, (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünlü, S. (2007). İlk Türkçe Kur'an Tercümelerine Göre Esmâ-i Hüsnâ, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, s.215-285
- Ünlü, S. (2007). Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevirileri ve İlk Türkçe Kur'an Tercümeleri, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, s. 27, 9-56.

BÖLÜM 2

Filistin-İsrail Çatışmalarına İlişkin Türk ve Japon Basınındaki Haberlerin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Penpe Yüksel¹

¹ Arş. Gör. , Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Burdur, Türkiye ORCID: 0000 0002 0231 6418

Giriş

İsrail-Filistin çatışması, modern Ortadoğu tarihinin en köklü ve çözümü en zor sorunlarından biri olarak yalnızca bölgesel değil, küresel siyasetin de belirleyici gündemlerinden biri hâline gelmiştir (Morris, 2011; Said, 2015). 19. yüzyıl sonlarında Siyonist hareketin Filistin topraklarına yönelmesiyle başlayan bu süreç, Britanya'nın 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu ile hız kazanmış, 1948'de İsrail Devleti'nin ilanı ve sonrasındaki Nakba süreciyle² birlikte derinleşmiştir. Bu dönemde yüzbinlerce Filistinli yerinden edilmiş, İsrail'in 1967'de Batı Şeria ve Gazze'yi işgaliyle çatışma kalıcı bir kriz hâlini almıştır (Said, 2015; Morris, 2011). Bugün bu çatışma, yalnızca İsrail ve Filistin halklarını değil, uluslararası toplumu da doğrudan etkilemektedir. Gelişmelere ilişkin bilgi akışı, büyük ölçüde medya aracılığıyla şekillendiğinden, medyada üretilen söylemler, kamuoyunun algısını belirleme gücüne sahiptir (Van Dijk, 2003; Bell & Garrett, 2005). Özellikle savaş, işgal, mültecilik, saldırı ve ateşkes gibi kavramların hangi aktörler aracılığıyla nasıl sunulduğu, medya söyleminin ideolojik yönünü görünür kılmaktadır.

Van Dijk (1988, 2003), medyanın söylemsel yapısının yalnızca dilbilgisel çözümleme ile değil; aynı zamanda toplumsal bağlam, aktör temsili ve güç ilişkileri üzerinden ele alınması gerektiğini belirtir. Bu çerçevede medya, yalnızca bilgi aktaran bir araç değil; aynı zamanda ideolojileri yeniden üreten bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Bell (1995) ise medya söyleminin bir konuşma topluluğundaki dil kullanımı ve bu dilin etkisi üzerinden çözümlenebileceğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmada, Filistin-İsrail çatışmasının Türkiye ve Japonya'daki medya temsilleri, Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi modeli temelinde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. TRT ve NHK gibi iki kamu yayıncısının haber metinleri, çatışma anlatılarının kültürel ve politik bağlamlara göre nasıl farklılaştığını anlamak amacıyla analiz edilmiştir.

7 Ekim 2023'te Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırısı³ ve ardından 17 Ekim 2023'te Gazze'deki El-Ehli Baptist Hastanesi'ne düzenlenen saldırı⁴ hem çatışmanın tırmanmasına hem de medyada yoğun haber üretimine yol açmıştır.

² Nakba (Arapça: النكبة, "Büyük Felaket"), 1948'de İsrail Devleti'nin kurulması sırasında ve sonrasında Filistinli Arapların toplu olarak yerlerinden edilmesini ifade eden tarihi bir olaydır. 1948 Filistin Savaşı, İsraililer tarafından 'Bağımsızlık Savaşı' (War of Independence), Filistinliler tarafından ise 'Nakba' (Büyük Felaket) olarak adlandırılmaktadır (Gelvin, 2014, s.126).

³ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/hamastan-aksa-tufani-operasyonu-israil-savas-durumu-ilan-etti-801511.html>

⁴ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/gazzedeki-hastane-saldirisi-dunyada-yanki-uyandirdi-804565.html>

Bu araştırma, söz konusu olayların TRT ve NHK tarafından nasıl sunulduğunu, hangi söylemsel stratejilerle temsil edildiğini ve bu söylemlerin çatışma algısını nasıl şekillendirdiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1. Yöntem

1.1. Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi Modeli

Bu çalışma, Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi modeli temel alınarak nitel bir içerik analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Van Dijk'in söylem çözümlemesi yaklaşımı, metinleri yalnızca dilbilgisel yapılar üzerinden değil, toplumsal bağlam, bilişsel yapı ve söylemsel stratejiler bütünlüğü içinde değerlendirmeye olanak tanımaktadır (Van Dijk, 2003). Bu bağlamda, haber metinleri hem makro hem de mikro düzeyde analiz edilmiştir. Araştırmada öncelikle 7 Mayıs–7 Haziran 2024 tarihleri arasında TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) ve NHK (Nippon Hōsō Kyōkai) kurumlarının resmî web sitelerinde yayımlanan Filistin-İsrail çatışması temalı haberler taranmıştır. "Gazze", "Refah", " Hamas", "İsrail", "ateşkes", "saldırı", "çatışma" gibi anahtar sözcüklerle yapılan tarama sonucunda her kurumdan altı haber seçilmiştir. Bu haberler, benzer temaları işlemeleri ve tarihsel olarak örtüşmeleri temelinde eşleştirilmiştir. Böylelikle karşılaştırmalı söylem çözümlemesi için simetrik bir örneklem oluşturulmuştur.

Analiz süreci, Van Dijk'in modelinde yer alan üç temel bileşeni kapsayacak şekilde yapılandırılmıştır:

- **Makro Yapı:** Haber başlıkları ve girişlerinin tematik (konu seçimi) ve şematik (haber yapısı) özellikleri incelenmiştir.
- **Mikro Yapı:** Cümle yapıları, sözcük seçimleri, söylem stratejileri ve haber metinlerinde kullanılan aktör temsil biçimleri analiz edilmiştir.
- **Toplumsal Bağlam:** Söylemlerin ideolojik yönelimleri ve güç ilişkilerine dair temsilleri değerlendirerek, medya söyleminin toplumsal algı inşasındaki rolü ortaya konmuştur.

Veri analizi sürecinde haber metinleri doğrudan alıntılarla desteklenmiş, tematik kodlama yapılmış ve söylemsel kalıplar çıkarılmıştır. Kodlama süreci manuel olarak gerçekleştirilmiş ve kavramsal kategoriler araştırmacı tarafından tümevarımsal biçimde oluşturulmuştur. Kodlama sırasında haberlerde yer alan aktörler (ör. "İsrail ordusu", "Filistinli yetkililer"), eylemler (ör. "operasyon başlatıldı", "saldırıların sonucu yaşamını yitirdi"), bağlam ifadeleri (ör. "insani kriz", "uluslararası müzakere") dikkate alınmıştır.

Araştırmanın veri seti, yalnızca yazılı çevrimiçi haberlerle sınırlıdır; video, sesli veya sosyal medya içerikleri analize dahil edilmemiştir. Ayrıca, çalışmanın yalnızca iki medya kuruluşuyla sınırlı olması, bulguların evrensel genellemelerden ziyade belirli medya pratiklerine dair çıkarımlar sunduğu dikkate alınmalıdır.

1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada Türkiye ve Japonya'nın kamu yayıncılığı yapan medya organları olan TRT ve NHK'nin Filistin-İsrail çatışmasına ilişkin haber metinleri analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 7 Mayıs–7 Haziran 2024 tarihleri arasında yayımlanmış toplam 12 haber oluşturmaktadır. Bu tarih aralığı, 7 Ekim 2023'te başlayan çatışma sürecinin ardından Gazze'de yaşanan gelişmelerin uluslararası kamuoyunda yüksek yankı bulduğu bir dönemi temsil etmesi açısından seçilmiştir. Haberlerin seçiminde belirli anahtar kelimeler (ör. “Gazze”, “Refah”, “Hamam”, “İsrail”, “ateşkes”) kullanılarak her iki medya kuruluşunun çevrimiçi arşivleri taranmıştır. Seçilen haberler içerik, tarih ve tematik benzerlik bakımından eşleştirilmiş ve her kurumdan altı haber belirlenmiştir. Bu haberlerin detayları, Tablo 1’de sunulmaktadır. Van Dijk’in söylem çözümlemesi modeline göre metinler hem makro hem mikro düzeyde analiz edilmiştir. Makro düzeyde tematik ve şematik yapı; mikro düzeyde ise sözcük seçimi, sentaktik yapı, aktör temsilleri ve bağlamsal bilgi analizi yapılmıştır. Kodlama süreci, araştırmacı tarafından tümevarımsal yöntemle gerçekleştirilmiş ve analiz süreci örneklerle desteklenmiştir. Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır: Sadece yazılı çevrimiçi haber içerikleri çalışmaya dâhil edilmiş, görsel ve sosyal medya içerikleri kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca yalnızca iki medya kuruluşuna ait sınırlı sayıdaki haberin incelenmiş olması, bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır.

2. Bulgular

Bu bölümde, TRT ve NHK medya kuruluşlarının Filistin-İsrail çatışmasına ilişkin haber metinleri, Van Dijk’in Eleştirel Söylem Çözümlemesi modeli çerçevesinde incelenmiştir. Bulgular, makro yapı (tematik ve şematik analiz) ve mikro yapı (sözcük seçimi, sentaktik yapı, bağlamsal uyum) başlıkları altında sunulmuştur.

2.1. Makro Yapı

Bu bölüm, Van Dijk’in söylem analizi modelinden hareketle, NHK ve TRT haber başlıkları ile girişlerinin tematik ve şematik yapı açısından analizini içermektedir. Amaç, iki farklı medya kuruluşunun aynı olayları nasıl farklı bakış açılarından ele aldığını göstermektir.

2.1.1. Tematik Yapı

Eleştirel söylem çözümlemesinde öncelikle, makro yapı başlığı altında yer alan tematik yapı analizi gerçekleştirilmiş ve bu süreçte haber başlıkları ile haber girişleri ele alınmıştır. Gazete haberlerine ait ana başlıklar Tablo 1’de, haber girişleri ise Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Filistin-İsrail Çatışması Haberlerinin Başlıklarının Karşılaştırması

Gazeteler	Haber başlıkları
NHK	イスラエル ラファで地上部隊が限定的な作戦開始 交渉に懸念も (İsrail, Refah’ta kara birlikleriyle sınırlı bir operasyon başlattı, müzakerelere ilişkin endişeler de artıyor)
	ネタニヤフ首相 ラファでの限定的な作戦 継続の 構えを強調 (Başbakan Netanyahu, Refah’taki sınırlı operasyonların devam edeceğini vurguladı)
	イスラエル軍 ガザ地区ラファでの作戦拡大の構え (İsrail ordusu, Gazze Şeridi’nin Refah bölgesindeki operasyonlarını genişletme hazırlığında)
	パレスチナ難民「ナクバ」の日 故郷に帰る権利を 訴えるデモ (Filistinli mülteciler, “Nekbe Günü” kapsamında memleketlerine dönme haklarını talep eden protestolar düzenliyor)
	イスラエルがハマスに戦闘休止へ新提案 米大統領 が明らかに (İsrail, Hamas’a yönelik yeni bir ateşkes önerisinde bulundu; ABD Başkanı bu öneriyi açıkladı)
	ガザ地区 ラファ空爆などで住民の犠牲相次ぎ 100 万人以上避難 (Gazze Şeridi’nde Refah’a yönelik hava saldırılarında sivil kayıplar artarken, bir milyondan fazla kişi bölgeden kaçmak zorunda kaldı)

TRT	İsrail ordusu Refah sınır kapısının Gazze tarafını ele geçirdiğini duyurdu
	İsrail Gazze ve Refah’a saldırıyor: Çok sayıda kişi öldü ve yaralandı
	İsrail, Gazze’deki kara ve hava operasyonlarını eş zamanlı olarak genişletiyor
	İsrail ordusunun Nekbe’nin yıl dönümündeki gösterilere müdahalesinde bir Filistinli öldü

Filistinli yetkili: Biden'ın açıkladığı ateşkes önerisi
İsrail'in Gazze'deki başarısızlığını gösteriyor
İsrail'in 245 gündür saldırılarını sürdürdüğü Gazze'de
can kaybı 36 bin 731'e çıktı

NHK'nin haber başlıklarında dikkat çeken en önemli özellik, çatışmanın daha analitik ve teknik bir çerçevede ele alınmasıdır. Başlıklar, askeri operasyonların stratejik yönlerine odaklanırken, insani boyuta çok az yer vermektedir. Örneğin, “イスラエル ラファで地上部隊が限定的な作戦開始 交渉に懸念も” (*İsrail, Refah'ta sınırlı kara operasyonlarına başladı; müzakerelerle ilgili endişeler de var*) başlığı, İsrail'in operasyonlarını sınırlı bir çerçevede sunarak, diplomatik boyutlara dair bir not düşmektedir. Ancak Filistin tarafında yaşanan kayıplar ve mağduriyetlere ilişkin bilgi verilmemektedir. Buna karşılık TRT, haber başlıklarında çatışmanın insani ve duygusal boyutlarını vurgulamaktadır. Örneğin, “İsrail Gazze ve Refah'a saldırıyor: Çok sayıda kişi öldü ve yaralandı” başlığı, doğrudan yaşanan can kayıplarını öne çıkararak, okuyucunun empati kurmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, “İsrail'in 245 gündür saldırılarını sürdürdüğü Gazze'de can kaybı 36 bin 731'e çıktı” gibi başlıklarla, İsrail'in saldırganlığı eleştirilmiş ve çatışmanın uzun süreli etkileri ön plana çıkarılmıştır.

NHK'nin dil kullanımı, tarafsızlık ve analitik bir çerçeve sunma eğilimindedir. “限定的な作戦” (*sınırlı operasyon*) gibi teknik terimler, askeri operasyonları stratejik bir bağlamda ele alırken, İsrail'in eylemlerini bir ulusal güvenlik meselesi olarak sunmaktadır. Bununla birlikte, Filistin tarafındaki insani kayıplara veya toplumsal etkilerine dair bilgi eksikliği, haberlerin bir tarafın bakış açısını ön plana çıkardığını göstermektedir. TRT ise daha duygusal ve eleştirel bir dil kullanarak, İsrail'in eylemlerini eleştiren bir tutum sergilemektedir. “İsrail, Gazze'deki kara ve hava operasyonlarını eş zamanlı olarak genişletiyor” gibi ifadeler, İsrail'in saldırganlığını vurgularken, “Filistinli yetkili: Biden'ın açıkladığı ateşkes önerisi İsrail'in Gazze'deki başarısızlığını gösteriyor” gibi başlıklarla, İsrail'in başarısızlıklarına dair yorumlara yer verilmiştir. TRT'nin bu yaklaşımı, Filistin'in mağduriyetini okuyuculara aktarmayı ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeyi amaçlamaktadır.

NHK'nin haber başlıklarında, İsrail'in operasyonlarının detayları sunulurken, Filistin tarafındaki kayıplar genellikle arka planda bırakılmaktadır. Bu durum, haberlerin daha analitik görünmesine rağmen, çatışmanın bir tarafını görünmez kılma riski taşımaktadır. Örneğin, “イスラエル軍 ガザ地区ラファでの作戦拡大の構え” (*İsrail ordusu, Gazze Refah'ta operasyonlarını genişletme hazırlığında*) başlığı, operasyonun stratejik detaylarını vurgulamakta, ancak bu

operasyonun insani sonuçlarına dair bilgi sunmamaktadır. TRT'nin başlıklarında ise bilgi eksiltimi, genellikle İsrail'in gerekçelerine veya çatışmanın uluslararası boyutlarına dair detayların verilmemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, *"İsrail Gazze ve Refah'a saldırıyor: Çok sayıda kişi öldü ve yaralandı"* başlığı, insani kayıplara vurgu yaparken, İsrail'in neden bu operasyonları gerçekleştirdiğine dair bir açıklama sunmamaktadır.

Her iki medya kuruluşunun da haber başlıkları incelendiğinde NHK'nin daha tarafsız ve stratejik bir dil kullanarak çatışmanın diplomatik ve askeri boyutlarına odaklandığı görülmektedir. Ancak bu yaklaşım, Filistin'in yaşadığı insani krizleri arka planda bırakmakta ve çatışmanın insani boyutunu yeterince vurgulamamaktadır. Bu durumun, okuyucuların çatışmayı daha tarafsız ama eksik bir çerçevede algılamasına yol açabileceği düşünülmektedir. TRT'nin haber başlıklarında ise İsrail'e karşı daha eleştirel bir tutum benimsendiği, Filistin'in mağduriyeti ve İsrail'in saldırganlığı ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Ancak bu yaklaşımın, çatışmanın diğer boyutlarını ihmal edebileceği ve okuyucuların olayları tek taraflı bir şekilde algılamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Özellikle, İsrail'in çatışmaya dair gerekçelerine veya uluslararası diplomasiye yer verilmemesi, başlıkların ideolojik bir çerçevede şekillendiğini göstermektedir.

NHK ve TRT'nin Filistin-İsrail çatışmasını ele alış biçimleri, medya kuruluşlarının ideolojik duruşlarının ve habercilik yaklaşımlarının açık bir yansımasıdır. NHK, çatışmayı daha analitik ve nötr bir çerçevede sunarken, TRT, daha duygusal ve eleştirel bir dil kullanarak Filistin'in mağduriyetine vurgu yapmaktadır. Bu farklılıklar, medyanın olayları çerçeveleme biçimlerinin, okuyucu algısını nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla, bu iki farklı yaklaşım, medya okuryazarlığının ve eleştirel düşüncenin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Akademik bir bağlamda, bu karşılaştırma, medya söylemi analizinde ideolojik duruşların ve tematik odakların önemini vurgulayan bir örnek teşkil etmektedir.

Tablo 2: Filistin-İsrail Çatışması Haberlerinin Girişlerinin Karşılaştırılması

Gazeteler	Haber girişleri
NHK	イスラエルとイスラム組織ハマスとの間の戦闘休止と人質解放に向けた交渉をめぐり、ハマスは仲介国の提案を受け入れると発表しました。これに対しイスラエルはエジプトに交渉団を派遣するとする一方、ガザ地区南部のラファの一部地域で地上部隊が限定的な作戦を始めたと発表し、交渉への影響が懸念されます。 <i>(İsrail ile İslam örgütü Hamas arasında çatışmaların durdurulması ve rehinelerin serbest bırakılmasına yönelik müzakereler kapsamında, Hamas arabulucu ülkelerin teklifini kabul ettiğini açıkladı. Buna karşılık İsrail, Mısır'a bir müzakere heyeti göndereceğini belirtirken, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'ın bazı bölgelerinde kara birlikleriyle sınırlı bir operasyon başlattığını duyurdu ve bu durumun müzakerelere etkisi konusunda endişeler dile getirildi.)</i> イスラエルのネタニヤフ首相は7日、ガザ地区南部ラファで開始した限定的な作戦について、人質の解放とイスラム組織ハマスの壊滅に欠かせないとして継続する構えを強調する一方、仲介国エジプトに交渉団を派遣したと明らかにしました。 <i>(İsrail Başbakanı Netanyahu, 7 Aralık'ta yaptığı açıklamada, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'ta başlatılan sınırlı operasyonun, rehinelerin serbest bırakılması ve İslam örgütü Hamas'ın yok edilmesi için vazgeçilmez olduğunu belirterek operasyonu sürdürme kararlılığını vurguladı. Aynı zamanda arabulucu ülke Mısır'a bir müzakere heyeti gönderildiğini de ifade etti.)</i> イスラエル軍はパレスチナのガザ地区で、多くの住民が身を寄せる南部ラファでの作戦を拡大する構えを見せています。こうした中、地元メディアは複数の当局者の話として、イスラム組織ハマスのシンワル指導者はラファに潜伏していないと伝え、作戦の意義が問われる可能性もあります。 <i>(İsrail ordusu, birçok sivilin sığındığı Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'taki operasyonlarını genişletmeyi planladığını açıkladı. Bu süreçte, yerel medya birkaç yetkilinin ifadelerine dayandığı haberlerde, Hamas lideri Yahya Sinvar'ın Refah'ta saklanmadığını duyurdu. Bu durum, operasyonun anlamını ve gerekçesini sorgulatabilir.)</i> ガザ地区で戦闘を続けるイスラエルが、イスラム組織ハマスに対し、戦闘休止や人質解放などをめぐる新たな提案を行ったとアメリカのバイデン大統領が明らかにしま

した。国際社会からも提案を支持する声が相次いでいて、人道状況が悪化する中、合意に向けて進展が見られるのかが焦点です。

(Gazze Şeridi'nde çatışmaları sürdüren İsrail'in, İslam örgütü Hamas'a çatışmaların durdurulması ve rehinelerin serbest bırakılması konularında yeni bir teklif sunduğu, ABD Başkanı Joe Biden tarafından açıklandı. Uluslararası toplumdan da bu teklifi destekleyen açıklamalar gelirken, kötüleşen insani koşullar karşısında bir anlaşmaya varılıp varılamayacağı odak noktası haline geldi.)

イスラエル軍がガザ地区南部ラファでの軍事作戦を続け、空爆などで住民の犠牲が相次ぐ中、国連機関は、この3週間でラファから100万人以上が避難を余儀なくされたと明らかにしました。

(İsrail ordusu, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'ta askeri operasyonlarını sürdürürken, hava saldırıları gibi nedenlerle sivil kayıplar artıyor. Birleşmiş Milletler kurumları, son üç haftada Refah'tan 1 milyondan fazla kişinin tahliye edilmek zorunda kaldığını açıkladı.)

İsrail ordusu, Gazze'nin Refah bölgesine kara saldırısı başlatarak, Mısır'la olan sınır kapısının Gazze tarafını ele geçirdiğini duyurdu.

İsrail'in Gazze ve Refah'a savaş uçakları ve topçu ateşiyle düzenlediği saldırılar sonucu çok sayıda Filistinli hayatını kaybetti.

İsrail ordusu, Refah kenti ve Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki birçok bölgedeki Filistinlilerin, belirlenen "güvenli bölgelere" gitmelerini istemesinin ardından Gazze Şeridi'nin tüm kentlerinde eş zamanlı olarak kara ve hava saldırılarını genişletti. İsrail ordusunun, işgal altındaki Batı Şeria'da Nekbe'nin (Büyük Felaket) 76. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen gösterilere müdahalesinde 20 yaşındaki bir Filistinli hayatını kaybetti.

Filistin Ulusal Girişim Hareketi Genel Sekreteri Mustafa el-Bergusi, ABD Başkanı Joe Biden'ın İsrail'in Gazze'de ateşkes önerisini duyurmasını, savaşın hedeflerine ulaşmadaki "başarısızlığın" kabulü olarak değerlendirdi.

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ne 7 Ekim 2023'ten bu yana düzenlediği saldırılarda hayatını kaybedenlerin sayısı son 24 saatte 77 artarak 36 bin 731'e yükseldi.

TRT

Tablo 2'de sunulan haber girişleri, NHK ve TRT'nin çatışmaya dair farklı odak noktalarını ve anlatım tarzlarını açıkça ortaya koymaktadır. NHK'nin haber girişleri, askeri operasyonların stratejik yönlerini detaylandırırken, müzakere süreçlerini ve diplomatik çabaları ele almaktadır. Örneğin, “イスラエルとイス

ラム組織ハマスとの間の戦闘休止と人質解放に向けた交渉をめぐり...”
(İsrail ile İslam örgütü Hamas arasında çatışmaların durdurulması ve rehinelerin serbest bırakılmasına yönelik müzakereler...) ifadesi, diplomatik çabaların altını çizirken, insani boyuta dair bilgi sunmamaktadır. Bu durum, NHK’nin tarafsız bir görünüm sergileyerek, çatışmayı daha teknik ve stratejik bir bağlamda aktarma çabasını göstermektedir. TRT’nin haber girişlerinde ise insani kayıplara ve çatışmaların yıkıcı etkilerine vurgu yapılmaktadır. “İsrail’in Gazze ve Refah’a savaş uçakları ve topçu ateşiyle düzenlediği saldırılar sonucu çok sayıda Filistinli hayatını kaybetti” ifadesi, doğrudan sivillerin yaşadığı mağduriyetleri öne çıkarmaktadır. Benzer şekilde, “İsrail’in 245 gündür saldırılarını sürdürdüğü Gazze’de can kaybı 36 bin 731’e çıktı” girişinde, can kaybına dair kesin veriler sunularak okuyucuların İsrail’in saldırganlığına karşı eleştirel bir tutum geliştirmesi hedeflenmektedir.

NHK, haberlerinde genellikle tarafsız bir dil kullanmayı tercih ederek hem askeri hem de diplomatik gelişmelere eşit ağırlık vermektedir. İsrail’in Gazze Şeridi’nde gerçekleştirdiği operasyonlar ve bu operasyonların diplomatik müzakerelere etkileri, başlıklar ve girişlerde dengeli bir şekilde ele alınmaktadır. İnsani krizlere dikkat çekilirken, olaylar çok yönlü bir perspektifle sunulmaktadır. Örneğin, başlıklarda İsrail ordusunun Refah bölgesinde düzenlediği operasyonlar belirtilmiş, aynı zamanda bu operasyonların müzakereler üzerindeki etkisine de vurgu yapılmıştır. Girişlerde ise hem Hamas’ın hem de İsrail’in tutumları nötr bir şekilde aktarılmıştır. TRT ise, haberlerinde İsrail’in askeri eylemlerinin insani sonuçlarına, özellikle can kayıpları ve ortaya çıkan insani krizlere daha fazla vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, Filistinli yetkililerin açıklamaları ve eleştirilerine sıkça yer verilmiş; çatışmanın insani boyutları ön plana çıkarılmıştır. Örneğin, başlıklarda saldırıların doğrudan sonuçları olan can kayıpları ve göç gibi meseleler vurgulanmış; girişlerde ise İsrail’in eylemlerinin insani etkileri detaylandırılarak, Filistinli yetkililerin eleştirileri aktarılmıştır. Sonuç olarak, tematik yapı açısından NHK’nin olayları tarafsız bir dille ele alarak hem askeri hem diplomatik boyutlara vurgu yaptığı, TRT’nin ise daha çok insani boyutlara ve Filistinli yetkililerin eleştirilerine odaklandığı görülmektedir.

1.1.1. Şematik Yapı

Eleştirel söylem çözümlemesinde, makro yapı başlığı altında yer alan şematik yapı analizi çerçevesinde, olayların sunumu, sonuçlar, arka plan ve bağlam bilgileri, haber kaynakları ile olay taraflarının olaya ilişkin yorumları ele alınmıştır.

NHK haberleri, olayların kronolojik ve nedensel ilişkilerini vurgulayan bir bilgi akışı sunarak, önce olayın gerçekleştiğini belirttikten sonra bu olayın etkilerini ve sonuçlarını aktarmaktadır. Haberlerde aktörler genellikle resmî açıklamalarıyla ön plana çıkarılırken, diplomatik girişimlerin ve uluslararası aktörlerin rolleri vurgulanmaktadır. Örneğin, “イスラエル、ハマスに対して新たな停戦提案を提示 米大統領が発表” (*İsrail, Hamas’a yönelik yeni bir ateşkes önerisinde bulundu*) başlığı, önce İsrail’in önerisini okuyucuya sunmakta, ardından ABD Başkanı’nın açıklamalarıyla konuyu diplomatik bir bağlama oturtmaktadır. Benzer şekilde, girişlerde olaylar kronolojik bir sırayla ele alınmakta, önce çatışma durumuna, ardından İsrail’in önerisine ve son olarak ABD Başkanı’nın açıklamasına yer verilmektedir. İsrail ordusunun Refah bölgesindeki operasyonlarını genişletme planını konu alan bir diğer başlık, askeri hazırlıklara ve coğrafi odak noktalarına işaret ederken, giriş kısmı uluslararası toplumun insani kriz endişelerini de aktarmaktadır. Başka bir örnekte, “ガザ地区南部への空爆と避難民の増加、一部地域では人道的危機” (*Gazze Şeridi’nin güneyine hava saldırıları ve artan sığınmacılar; bazı bölgelerde insani kriz yaşanıyor*) başlığı, olayların insani etkilerini vurgularken, giriş kısmı bu etkileri daha detaylı şekilde açıklayarak göç ve derinleşen insani krizlere dikkat çekmektedir. Bu örnekler, NHK’nın olayları çok yönlü bir şekilde ele alan, diplomatik boyutlara ağırlık veren ve neden-sonuç ilişkisini öne çıkaran haber sunum anlayışını açıkça ortaya koymaktadır. NHK’nın haberlerinde askeri operasyonların detayları, uluslararası tepkilerin analizi ve insani durumlara yönelik dengeli bir vurgu öne çıkan temalar olarak dikkat çekmektedir.

TRT haberlerinde geleneksel haber yapısı korunmakla birlikte, içerikte insani boyutlara ve Filistinli perspektifine daha fazla odaklanıldığı görülmektedir. Haberlerde öncelikli olarak İsrail’in saldırılarının etkileri, özellikle can kaybı ve yaralanmalar vurgulanmış, ardından Filistinli yetkililerin açıklamalarına geniş yer verilerek olayların bağlamı okuyucuya aktarılmıştır. Örneğin, “İsrail’in 245 gündür saldırılarını sürdürdüğü Gazze’de can kaybı 36 bin 731’e çıktı” başlığı, önce saldırıların süresine, ardından bu süre zarfında meydana gelen can kayıplarına dikkat çekerek insani bir kriz vurgusu yapmaktadır. Benzer şekilde, “Filistinli yetkili: Biden’ın açıkladığı ateşkes önerisi İsrail’in Gazze’deki başarısızlığını gösteriyor” başlığı, Filistinli yetkililerin açıklamalarını ön plana çıkararak İsrail’in eylemlerine eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. TRT’nin haberlerinde İsrail’in askeri eylemlerinin doğrudan sonuçları, Filistin halkının durumu ve yetkililerin açıklamalarıyla çatışmanın insani boyutları öne çıkan temalar arasında yer almaktadır.

Şematik yapı açısından her iki medya kuruluşu da geleneksel haber sunumu formatını korumakta, ancak bilgi akışında farklılık göstermektedir. NHK, haberlerinde olayları nedensel ve kronolojik bir akışla sunmaktadır. Önce olayın gerçekleştiğini belirten bir giriş yapılmakta, ardından bu olayın etkileri ve sonuçları aktarılmaktadır. Örneğin, İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki operasyonlarına ilişkin haberlerde hem askeri eylemler hem de diplomatik süreçler ardışık bir şekilde okuyucuya aktarılmaktadır. Buna karşın, TRT haberlerinde, özellikle olayların sonuçlarına daha fazla vurgu yapılmakta ve insani boyutlar önceliklendirilmektedir. TRT'nin haberlerinde genellikle doğrudan olayın etkisiyle başladığı ve ardından eleştirilerin veya yorumların yer aldığı görülmektedir. NHK, uluslararası aktörlerin rolleri ve diplomatik girişimlere geniş yer verirken, TRT, aktörlerin insani krize yönelik söylemlerine ve eleştirilerine dikkat çekmektedir. Bu farklılık, her iki kuruluşun önceliklerinin bilgi akışına nasıl yansıdığını göstermektedir.

Sonuç olarak, NHK ve TRT, aynı olayları farklı tematik ve şematik yaklaşımlarla ele almakta, böylece kendi izleyici kitlelerine yönelik farklı mesajlar sunmaktadır. NHK'nin çok yönlü ve dengeli yaklaşımı, uluslararası aktörlerin rollerini ön plana çıkararak daha geniş bir bakış açısı sunarken, TRT'nin insani boyutlara ve Filistin tarafının görüşlerine ağırlık vermesi, izleyicilere çatışmanın sonuçlarına dair daha duygusal ve eleştirel bir bakış açısı sağlamaktadır. Bu farklılıklar, her iki medya kuruluşunun söyleminin izleyici algısı üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

1.2. Mikro Yapı

1.2.1. NHK Haber Metinleri

1.2.1.1. Sentaktik Çözümleme

NHK haber metinlerinde, olayların sunumu genellikle karmaşık ve uzun tümceler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu yapılar, haberlerin bilgi yoğunluğunu artırırken, okuyucunun olayları bütüncül bir şekilde algılamasına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, edilgen yapıların sıkça tercih edilmesi, odak noktasını eylemlerden sonuçlara kaydırmaktadır.

Örnek 1:

"イスラエルとイスラム組織ハマスとの間の戦闘休止と人質解放に向けた交渉をめぐり、ハマスは仲介国の提案を受け入れると発表しました。"

(İsrail ile İslam örgütü Hamas arasında çatışmaların durdurulması ve rehinelerin serbest bırakılmasına yönelik müzakereler kapsamında, Hamas arabulucu ülkenin teklifini kabul ettiğini açıkladı.)

Bu tümcede karmaşık bir yapı vardır. Eylem (*Hamas'ın teklifi kabul etmesi*), bağlam (*ateşkes ve rehine krizi*) ve arka plan (*arabulucu ülkelerin önerisi*) tek bir tümcede verilmiştir. Etken yapı tercih edilmiştir.

Örnek 2:

"イスラエル軍がガザ地区南部ラファでの軍事作戦を続け、空爆などで住民の犠牲が相次ぐ中、国連機関は、この3週間でラファから100万人以上が避難を余儀なくされたと明らかにしました。"

(İsrail ordusunun Gazze Şeridi'nin güneyindeki Refah'ta askeri operasyonlarını sürdürmesi ve hava saldırıları gibi nedenlerle sivil kayıpların artmasıyla birlikte, Birleşmiş Milletler kurumları son üç haftada Refah'tan 1 milyondan fazla kişinin tahliye edilmek zorunda kaldığını açıkladı.)

Karmaşık bir tümce yapısında, iki ana olay (*İsrail'in askeri operasyonları ve BM'nin tahliye açıklaması*) birleştirilmiştir. Eylemler edilgen yapı ile ifade edilmiş ve dikkat, tahliye edilen sivillerin mağduriyetine çekilmiştir.

Haberlerde sıklıkla edilgen yapı kullanılarak sorumluluk örtük hale getirilmiştir. "犠牲が相次ぐ" (*Sivil kayıpları artıyor*) ifadesi, kayıpların nedenlerini (faili) belirtmeden sonuçlara odaklandığını göstermektedir.

Buna ek olarak haberlerde resmi ve teknik bir dil kullanılarak tarafsızlığın vurgulandığı görülmektedir.

Örnek 3:

"国連機関は、この3週間でラファから100万人以上が避難を余儀なくされたと明らかにしました。"

(BM, 3 hafta içinde 1 milyondan fazla kişinin tahliye edildiğini açıkladı.)

tümcesiyle eylem somut rakamlarla desteklenmiştir.

1.2.1.2. Sözcük Seçimi

Haber metinlerinde sözcük seçimleri, okuyucunun olayları nasıl algılayacağını büyük ölçüde etkilemektedir. NHK haberlerinde genellikle resmi, teknik ve nötr bir dil kullanılırken, bazı durumlarda duygusal etkiyi artıran ifadeler tercih edilmektedir.

Haberlerde sıklıkla kullanılan "限定的な作戦" (*sınırlı operasyon*), "人道状況" (*insani durum*), "停戦提案" (*ateşkes önerisi*) gibi ifadeler, tarafsız ve bilgi odaklı bir aktarım sağlamaktadır. Özellikle, "掌握する" (*kontrolü ele geçirmek*) gibi eylem odaklı ifadeler, olayın sonuçlarını güçlendiren bir etki yaratmaktadır. Bununla birlikte, bazı ifadelerde okuyucunun empati duymasını sağlamak amacıyla duygusal sözcüklere yer verilmiştir. Örneğin, BM Genel Sekreteri'nin açıklamalarında geçen "人道的悪夢" (*insani bir kâbus*) ifadesi, olayların dramatik etkisini artırmakta ve uluslararası kamuoyunu harekete geçmeye çağırmaktadır. Bunun yanı sıra, olayların boyutunu göstermek için rakamların yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Haber metinlerinde geçen "3万4789人が死亡" (*34.789 kişi öldü*) ve "100万人以上が避難" (*1 milyondan fazla kişi tahliye edildi*) gibi ifadeler, olayın büyüklüğüne dikkat çekmektedir.

Tablo 3: NHK Haberlerinde Sözcük Seçimi

Temalar	Sözcükler
Taraflar	イスラエル (İsrail) ハマス (Hamas)
Diplomatik Çabalar ve Müzakereler	交渉 (Müzakere), 提案 (Teklif), 受け入れる (Kabul Etmek)
Askeri Harekât ve Şiddet	戦闘 (Çatışma), 作戦 (Operasyon), 空爆 (Hava Saldırısı), 地上部隊 (Kara Birlikleri), 壊滅 (Yok Etme)
İnsani Durum ve Sivil Kayıplar	人質 (Rehine), 解放 (Serbest Bırakma), 住民 (Halk), 犠牲 (Kayıp), 死亡 (Ölüm)
Söylemin Tarafılığı	限定的な作戦 (Sınırlı Operasyon), 危機的な状況 (Kritik Durum), 人道的悪夢 (İnsani Kabus)
Arabuluculuk ve Barış Çabaları	仲介国 (Aracı Ülke), 停戦 (Ateşkes), 和平 (Barış)
Sivil Halkın Durumu ve Göç	難民 (Mülteci), 避難 (Tahliye), 支援物資 (Yardım Malzemeleri)

NHK haber metinlerinde kullanılan sözcükler ve ifadeler, çatışmaya dahil olan tarafların eylemlerini, çatışmanın kapsamını ve insani durumu belirli bir çerçeve içerisinde sunmaktadır. Van Dijk'in mikro yapı analizi, bu sözcük tercihlerinin okuyucunun olayları algılayışını nasıl etkilediğini ve olayların belirli bir perspektiften aktarıldığını göstermektedir.

1.2.1.3. Tümce Yapıları

NHK haber metinleri hem karmaşık hem de basit tümce yapılarının dengeli bir şekilde kullanıldığı metinlerdir. Karmaşık yapılar genellikle olayların

detaylarını bir arada sunarken, basit yapılar okuyucunun önemli bilgileri hızlıca kavramasını sağlamaktadır.

Örnek 4:

"イスラエル軍が空爆に加え地上部隊がラファ東部の限られた地域でハマスの壊滅に向けて限定的な作戦を始めたと7日、発表しました。"

(İsrail ordusu, hava saldırılarına ek olarak, 7 Aralık'ta Refah'ın doğusundaki sınırlı bir bölgede Hamas'ın yok edilmesine yönelik sınırlı bir kara operasyonu başlattığını açıkladı.)

tümcesi, İsrail'in operasyonlarının detaylarını tek bir tümcede açıklamaktadır. Bu tür yapıların tercih edilmesi, haberlerin bilgi yoğunluğunu artırmakta ve okuyucunun olayları bütüncül bir şekilde algılamasını sağlamaktadır.

Basit yapılar ise genellikle karmaşık açıklamaları destekleyen, tamamlayıcı ifadeler olarak kullanılmıştır.

Örnek 5:

"提案は3段階に分かれています。"

(Öneri üç aşamaya ayrılmıştır.)

gibi ifadeler, karmaşık bilgileri bölerek anlaşılır hale getirmektedir.

Bölgesel Uyum

Haber metinleri, olayların bağlamını anlamlandırmak için tarihsel ve insani bilgilere sıklıkla yer vermektedir. Bölgesel uyum açısından üç temel strateji dikkat çekmektedir:

Haberlerde olaylar genellikle nedensellik ilişkisiyle açıklanmaktadır. Örneğin, "ハマスが提案を受け入れると発表した後、イスラエル軍はラファでの作戦を継続すると発表しました。" *(Hamas'ın teklifi kabul ettiğini açıklamasının ardından, İsrail ordusu Refah'taki operasyonlarını sürdüreceğini duyurdu.)* ifadesi, Hamas'ın öneriyi kabul etmesi ile İsrail'in operasyonları arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde sunmaktadır. Bazı ifadelerde, olayların anlamını güçlendirmek için bağlamsal bilgiler verilmiştir. Örneğin, "ラファは人道支援物資の搬入の唯一の拠点です。" *(Refah, insani yardım malzemelerinin giriş yaptığı tek noktadır.)* ifadesi, Refah'ın insani yardımlar açısından önemini vurgulamaktadır. Haberlerde tarihsel bağlam da ihmal edilmemiştir. "1948年の

イスラエル建国に伴い、多くのパレスチナ人が難民となりました。

(1948 yılında İsrail'in kurulmasıyla birlikte, birçok Filistinli mülteci durumuna düşmüştür.)" ifadesi, olayların köklerini açıklayarak mevcut durumun anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

NHK haber metinleri, teknik ve resmi bir dil kullanarak bilgi odaklı bir aktarım sağlarken, bazı durumlarda duygusal etki yaratmayı amaçlayan ifadelerle zenginleştirilmiştir. Karmaşık tümce yapıları, olayların detaylı bir şekilde sunulmasını sağlarken, bağlamsal ve tarihsel bilgiler okuyucunun olayları geniş bir perspektifle anlamasını kolaylaştırmaktadır. Sözcük seçimi, tarafsızlık ve duygusal etkiler arasında bir denge gözetmekte, rakamlar ve bağlamsal desteklerle olayların ciddiyeti vurgulanmaktadır.

1.2.2. TRT Haber Metinleri

1.2.2.1. Sentaktik Yapı

TRT'nin haberlerinde sentaktik yapı hem etken hem de edilgen tümcelerin dengeli bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Haberlerdeki etken yapı, olayların failini açıkça vurgularken, edilgen yapı odak noktasını olayların sonuçlarına kaydırmaktadır.

Örnek 6:

"Ordudan yapılan açıklamada, 162'nci Tümen ve 401'inci Zırhlı Tugay'ın Refah'ın doğusundaki ordu birliklerine destek verdiği saldırılarda, Gazze'nin Mısır'a açılan Refah Sınır Kapısı'nda kontrolün ele geçirildiği belirtildi."

Bu tümce, edilgen bir yapı ile ordunun eylemlerini ve sonuçlarını bir arada sunmaktadır. Edilgen yapı kullanımı, tarafsız bir anlatım yaratmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca, İsrail'in operasyonları ve Filistin'in kayıpları arasındaki ilişki, genellikle edilgen yapılar üzerinden ifade edilmektedir.

Örnek 7:

"İsrail'in 7 Ekim'den bu yana Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılarda en az 34 bin 735 Filistinli öldürüldü."

Bu tür tümcelerde, İsrail'in eylemleri ve sonuçları açıkça belirtilse de neden-sonuç bağları okuyucunun yorumuna bırakılmaktadır.

1.2.2.2. Sözcük Seçimi

TRT haberlerinde sözcük seçimi, çoğunlukla tarafsız ve bilgi odaklıdır. Bununla birlikte, bazı durumlarda dramatik etkiler yaratabilecek ifadeler de kullanılmaktadır.

Haberlerde "162'nci Tümen", "Refah Sınır Kapısı", "ateşkes önerisi" gibi teknik ve coğrafi terimlere sıkça yer verilmiştir. Bu terimler, haberlerin bilgi yoğunluğunu artırmakta ve okuyucunun olayları daha somut bir şekilde kavramasını sağlamaktadır.

Bazı haberlerde, özellikle insani kayıpları vurgulamak için duygusal ifadeler tercih edilmiştir.

Örnek 8:

"Enkaz altında halen binlerce ölü olduğu bildirilirken, halkın sığındığı hastane ve eğitim kurumları hedef alınarak sivil altyapı da tahrip ediliyor."

Bu tür ifadeler, okuyucunun empati duymasını sağlamakta ve çatışmaların insani boyutunu ön plana çıkarmaktadır.

TRT haberlerinde rakamlar, olayların boyutunu vurgulamak için yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

Örnek 9:

"İsrail'in 7 Ekim'den bu yana Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılarda en az 14 bin 944'ü çocuk, 9 bin 849'u kadın olmak üzere 34 bin 735 Filistinli öldürüldü."

Bu tür ifadeler hem olayların büyüklüğünü göstermek hem de okuyucunun dikkatini çekmek amacı taşımaktadır.

Tablo 4: TRT Haberlerinde Sözcük Seçimi

Temalar	Sözcükler
Taraflar	İsrail ordusu, Hamas
Diplomatik Çabalar ve Müzakereler	ateşkes önerisi, müzakereler, uluslararası toplum
Saldırıların Vahşeti	katliam, topçu ateşi, savaş uçakları, roketlerle hedef aldı
İnsani Kriz ve Sivil Kayıplar	yerinden edilmiş, sivil altyapı, hastane ve eğitim kurumları hedef alınarak
Söylemin Tarafılığı	Büyük Felaket, etnik temizlik, katliam
Arabuluculuk ve Barış Çabaları	Ulusal uzlaşma hükümetinin oluşturulması, özgür demokratik seçimlere hazırlanmak

TRT Haber metinlerinde kullanılan sözcükler ve ifadeler, Filistin halkının maruz kaldığı zorlukları ve İsrail'in eylemlerinin etkilerini vurgulayan bir bağlamda sunulmaktadır. Van Dijk'in mikro yapı analizine göre, bu tür bir sözcük seçimi, okuyucunun olayları algılayış biçimini şekillendirmekte ve haberin belirli bir ideolojik bakış açısından iletildiğini ortaya koymaktadır.

1.2.2.3. Tümce Yapıları

TRT haberlerinde, genellikle basit ve karmaşık tümce yapıları bir arada kullanılmıştır. Basit yapılar bilgi akışını kolaylaştırırken, karmaşık yapılar detaylı bir anlatımı mümkün kılmaktadır.

Örnek 10:

"İsrail ordusunun yaklaşık 1,5 milyon yerinden edilmiş Filistinlinin sığındığı Refah'a karadan da saldırı başlatacağı endişesiyle bölgenin doğusunda zorunlu göç başladı."

Bu tür tümceler, olayların detaylarını bir arada sunarak okuyucunun geniş bir bağlamda bilgi edinmesini sağlamaktadır.

Haber metinlerinde, özellikle önemli bilgilerin altını çizmek için basit tümcelere yer verilmiştir.

Örnek 11:

"Hamas ateşkes önerisine onay verdi."

Bu tür ifadeler, karmaşık olayları sadeleştirerek okuyucunun hızlı bir şekilde anlamasını sağlamaktadır.

1.2.2.4. Bölgesel Uyum

TRT haberlerinde bölgesel uyum, olayların coğrafi ve tarihsel bağlamını açıklayarak güçlendirilmiştir. Olaylar genellikle nedensellik ilişkisi içinde sunulmaktadır. "Hamas'ın Katar ve Mısır tarafından iletilen 'ateşkes önerilerine' onay verdiğini duyurmasının ardından İsrail Savaş Kabinesi, Refah'ta saldırılara devam kararı almıştı." gibi tümceler, okuyucunun olayların neden-sonuç ilişkisini daha iyi anlamasını sağlamaktadır. Haberlerde bağlamı güçlendirmek amacıyla tarihsel ve insani bilgilere yer verilmiştir. "Gazze'nin Refah Sınır Kapısı, insani yardımların girişinde ana geçiş noktası ve Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilerin yurt dışına seyahat etmek için kullandıkları tek geçiş noktası niteliği taşıyor." gibi açıklamalar, olayların insani ve stratejik önemini vurgulamaktadır.

Haberlerde olayların tarihsel boyutuna da dikkat çekilmiştir.

Örnek 12:

"Filistinliler, İsrail'in 14 Mayıs 1948'de işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında bağımsızlığını ilan etmesi ve Filistinlileri zorunlu göçe tabi tutması nedeniyle 15 Mayıs'ı 'Nekbe' (Büyük Felaket) olarak anıyor."

Bu tür bilgiler, okuyucunun çatışmaların köklerini anlamasına yardımcı olmaktadır.

TRT haberleri, olayları bilgi odaklı ve detaylı bir şekilde aktarırken, insani boyutları ön plana çıkaran duygusal ifadelerle zenginleştirilmiştir. Karmaşık tümce yapıları, olayların çok boyutlu olarak ele alınmasını sağlarken, basit tümceler önemli bilgilerin hızlı bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Sözcük seçiminde tarafsızlık gözetilirken, dramatik ifadelerle okuyucunun empati kurması da hedeflenmiştir. Bu yapı, TRT'nin çatışmaları hem yerel hem de uluslararası bağlamda ele almasına olanak tanımaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Filistin-İsrail çatışmasının Türkiye ve Japonya basınındaki temsilini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi modeli çerçevesinde gerçekleştirilen analizler şu temel sonuçlara ulaşmıştır:

- NHK, çatışmaları teknik, stratejik ve diplomatik çerçevede sunarken; TRT, daha duygusal ve eleştirel bir söylem benimseyerek insani krizleri öne çıkarmaktadır.

- NHK haberlerinde genellikle edilgen cümleler ve tarafsızlık vurgusu hâkimken, TRT haberlerinde fail (İsrail) açıkça belirtilmiş ve mağduriyet temsili ön planda tutulmuştur.

- Sözcük seçimi, aktör temsili ve bağlamsal bilgi kullanımı bakımından her iki medya söylemi, kendi ülkesinin politik ve kültürel eğilimlerini yansıtmaktadır.

- TRT'nin haberleri tarihsel referanslara (Nekbe, 1948 vb.) ve sivil kayıplara daha fazla vurgu yaparken, NHK haberlerinde uluslararası aktörlerin diplomatik girişimlerine odaklanılmıştır.

Bu çalışma, medyanın çatışma söylemleri yoluyla kamuoyu algılarını nasıl biçimlendirdiğini ortaya koyarak medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerileri açısından katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın sonuçları, medya söylemlerinin yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp, toplumsal algıları ve ideolojik tutumları şekillendirmede önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Farklı kültürel ve politik bağlamlara sahip ülkelerin medya organlarının aynı olayı farklı biçimlerde sunması, uluslararası ilişkiler ve iletişim alanlarında önemli etkiler yaratmaktadır. Bu bağlamda, eleştirel söylem çözümlemesinin, medya temsillerinin altında yatan ideolojik ve güç ilişkilerini anlamada etkin bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Gelecek araştırmalarda sosyal medya söylemleri, görsel medya içerikleri ve okuyucu yorumlarının da dâhil edilmesiyle daha bütüncül analizlerin yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Bell, A. (1995). Language and the media. *Annual Review of Applied Linguistics*, 15(1), 23–41. <https://doi.org/10.1017/S0267190500002592>
- Bell, A., & Garrett, P. (Eds.). (2005). *Approaches to media discourse* (Reprint ed.). Blackwell.
- Ercan, F., & Daniş, D. (2019). Söylem çözümlemesi: Eleştirel söylem analizi bağlamında bir değerlendirme. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 540–560.
- Gelvin, J. L. (2014). *The Israel-Palestine conflict: One hundred years of war*. Cambridge University Press.
- Morris, B. (2011). *Righteous victims: A history of the Zionist-Arab conflict, 1881–2001*. Knopf Doubleday Publishing Group.
- Said, E. W. (2015). *The question of Palestine*. Knopf Doubleday Publishing Group.
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T. A. (2003). Critical discourse analysis. In D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (Eds.), *The handbook of discourse analysis* (pp. 352–371). Blackwell.